

Flygtningenævnets baggrundsmateriale

Bilagsnr.:	1160
Land:	Irak
Kilde:	Landinfo.
Titel:	Respons. Irak, Feily-kurdere og gjenopprettelse av statsborgerskap
Udgivet:	8. august 2018
Optaget på baggrundsmaterialet:	3. september 2018

Respons

Irak: Feily-kurdere og gjenopprettelse av statsborgerskap

- Historisk kontekst: Om fratakelse av statsborgerskap og deportasjoner av feily-kurdere til Iran under Ba'ath-regimet.
- Hvordan foregikk deporteringen, og hva var årsaken?
- Ny statsborgerlov gir rettslig krav på gjenopprettelse av statsborgerskapet.
- Finnes det god statistisk oversikt over hvor mange feily-kurdere som har klart å gjenopprette statsborgerskapet etter den nye loven?
- Hvordan kan feily-kurdere som ble fratatt sitt irakiske statsborgerskap, gjenopprette dette?
- Er det noen praktiske utfordringer knyttet til gjenopprettelse?
- I hvilken grad kan den irakiske ambassaden i Oslo bistå statsløse feily-kurdere med å gjenopprette sitt statsborgerskap dersom de ikke har irakiske identitetsdokumenter?
- Hvordan kan en statsløs person bosatt i utlandet, reise til Irak for å søke om gjenopprettelse av statsborgerskapet?

Bakgrunn

Feily¹-kurdere er shiamuslimske kurdere som i flere århundrer har levd på begge sider av Zagros-fjellene i grenseområdet mellom dagens Irak og Iran. I løpet av 1800-tallet etablerte mange av dem seg på den irakiske siden av grensen, fra Diyala i nord til Missan i sør (Minority Rights Group 2017). Under det Osmanske riket fikk feily-kurderne som bodde i Irak valget mellom å registrere seg som osmansk eller som persisk innbygger.² Mange valgte da å registrere seg som persisk innbygger for å slippe militærtjeneste, eller på grunn av nær familie og klanstilhørighet i det nåværende Iran, selv om de var bofaste i Irak.

¹ Alternative stavemåter er faili, faily, feili, faylee og feyli.

² Iran het Persia frem til 1935.

Etter det Osmanske rikets fall ble Irak, i 1920, etablert som egen stat under britisk mandatherredømme. Da Irak fikk sin første nasjonalitetslov i 1924, ble innbyggerne inndelt i ulike kategorier i henhold til opphav; de med osmansk opphav og de med persisk opphav (Minority Rights Group 2017).³ De med osmansk opphav fikk automatisk statsborgerskap, mens de med persisk opphav måtte søke om statsborgerskap.

Feily-kurderne gode kjennskap til handelsrutene mellom Bagdad og Iran, gjorde at de slo seg opp som velstående handelsmenn i Bagdad (Minority Rights Group 2017). Og da de irakiske jødene forlot Bagdad og Irak etter staten Israels opprettelse i 1948, overtok feily-kurderne mye av den virksomheten som jødene hadde hatt i byen. Feily-kurderne ble etter hvert en del av Bagdads middel- og overklasse. De kontrollerte bl.a. flere av de store bazarene i Bagdad (inkludert Shorja og Jamila).

Feily-kurderne i Irak snakker en særegen sør-kurdisk dialekt, feily (Borjian u.å.).

Det finnes ingen offisiell statistikk på hvor mange feily-kurdere som bor i Irak i dag, og kilders estimer avviker i stor grad. Ifølge den kurdiske nyhetstjenesten Rudaw (2018b) bor det anslagsvis mellom 200 000 og 250 000 i landet. Institute for International Law and Human Rights (IILHR 2013, s. 89) hevder imidlertid, basert på estimer oppgitt av lokale ledere, at det er rundt 1 million bare i Bagdad og omegn, mens Minority Rights Group International (2017) antar at det totalt bor rundt 1,5 millioner feily-kurdere i landet. Landinfo har ikke noe grunnlag for å vurdere hvilke av estimatene det er størst grunn til å feste lit til.

De fleste feily-kurderne bor i

- Bagdad
- de østlige delene av Diyala (hovedsakelig i Jalawla, Khanaqin og Mandali)
- Wassit (hovedsakelig Badra, Jassan, Azizia, Numaniyah og Kut)
- Missan
- Basra (UNHCR 2012; Minority Rights Group International 2017).

Ifølge IILHR (2013, s. 91) bor det også feily-kurdere i Kirkuk.

Marginalisering, fratakelse av statsborgerskap og deportering av feily-kurdere under Ba'ath-regimet

Etter hvert som Ba'ath-partiet⁴ konsoliderte makten i Irak på 70- og 80-tallet, ble feily-kurderne i økende grad marginalisert og betraktet som annenrangs borgere.

³ Institute for International Law and Human Rights (2013, s. 89) og Campbell (2010) hevder at loven delte befolkningen inn i tre grupper, der shiamuslimske kurdere var lavest rangert.

⁴ Ba'ath-partiet kom til makten i Irak etter et kupp i februar 1963 (Al-Jazeera 2005). Partiet var imidlertid preget av intern maktkamp og ble tvunget ut av regjeringen etter ni måneder. Etter et par år hadde partiet blitt mer samlet og reorganisert under ledelse av General Ahmad Hassan al-Baqir. Partiet gjennomførte et nytt kupp i 1968, og med det fikk Ba'ath-partiet på nytt makten i Irak, og al-Baqir ble Ba'ath-partiets første president. Saddam Hussein var hans nestkommanderende.

Feily-kurderne ble utsatt for fengsling og mishandling allerede fra 1969, i kjølvannet av Ba'ath-kuppet året før, da partiet også fikk presidentmakten i landet (Minority Rights Group International 2017). Dette tiltok utover på 70-tallet før den store deportasjonsbølgen startet i 1980. Det året utstedte Ba'ath-partiets revolusjonskommandoråd dekret nr. 666, som gikk ut på at alle med utenlandsk opprinnelse som hadde vist illojalitet til Irak, skulle fratas sitt irakiske statsborgerskap og bli utvist fra landet. Feily-kurderne ble ansett som en gruppe med utenlandsk opprinnelse, og ble derfor rammet av dette dekretet. Dekretet ble for øvrig utstedt rett etter et attentatforsøk på visestatsminister Tareq Aziz, som en feily-kurder ble beskyldt for å stå bak. Dette sammenfalt også med starten på krigen mot Iran (1980-88).

Det finnes ingen sikre tall på hvor mange feily-kurdere som ble fratatt statsborgerskapet og deportert. Estimaten varierer fra 150 000 til 500 000, ifølge Minority Rights Group International (2017). I henhold til Elizabeth Campbell (2010), som i 2010 rapporterte for Refugees International, ble 40 000 deportert til Iran på midten av 1970-tallet, og mellom 220 000 og 300 000 i april 1980. UNHCR (2012) refererer til Campbells tall i sin rapport fra 2012 (s. 147). Koordinatoren for Feily Kurdish Democratic Union i Sverige har uttalt til det kurdiske nyhetsbyrået AK News (Sayawish 2012) at 600 000 ble deportert mellom 1980 og 90. Tallet oppgir han å være innhentet fra Iraks forflytnings- og migrasjonsdepartement.

I tillegg til deporteringene ble også mange fengslet uten rettergang. Koordinatoren for Feily Kurdish Democratic Union i Sverige oppgir at det skjedde med 30 000 feily-kurdere. Mange av dem skal ha dødd som følge av vanskelige forhold i fengslene eller som følge av systematiske drap/henrettelser. Han hevder videre at ca. 10 000 forsvant (Sayawish 2012). Minority Rights Group International (2017) skriver også at mellom 10 000 og 20 000 unge menn forsvant. Mange av dem skal ha blitt fengslet eller brukt som menneskelige skjold under krigen mot Iran.

Ifølge Hannah Lynch (2017), en journalist bosatt i Erbil som skriver for den kurdiske nettavisen Rudaw, ble totalt 1,4 millioner feily-kurdere fratatt statsborgerskapet og deportert til Iran på 60-, 70- og 80-tallet. Kilden til dette tallet fremkommer ikke av artikkelen.

Hvordan foregikk deporteringen, og hva var årsaken?

Minority Rights Group International (2017) beretter om hvordan Ba'ath-regimet klarte å gjennomføre deporteringen av feily-kurdere i 1980. Diverse statlige organer deltok i planleggingen. Feily-kurderne ble, på falske premisser, bedt om å møte opp på arbeidsplassen, skoler eller andre steder, med sine ID-kort og statsborgerskapsbevis for deretter å bli deportert eller fengslet umiddelbart. I én notorisk hendelse ble 900 av Bagdads ledende handelsmenn innkalt av handelskammeret i Bagdad for å få utdelt nye import lisenser. Fire hundre av dem var feily-kurdere. Disse ble adskilt fra de andre og ført ut i busser som transporterte dem direkte til den iranske grensen.

Andre feily-kurdere ble hentet fra sine hjem av sikkerhetspolitiet. Ingen deporterte fikk ta noen eiendeler med seg. Alle deres eiendeler og eiendommer ble konfiskert, og ID-kort og statsborgerskapsbevis ble inndratt.

Det har blitt pekt på flere mulige årsaker til Ba'ath-partiets hardhendte behandling av feily-kurderne. Et forhold som trekkes frem er Ba'ath-regimets frykt for at feily-kurderne var mer lojale til Iran enn Irak fordi de var shiamuslimer, og at de utgjorde en potensiell trussel for dissidens og opposisjon (Campbell 2010; IILHR 2013).

Minority Rights Group International (2017) refererer til at feily-kurderes politiske aktivitet på 60-tallet, både for den kurdiske frigjøringskampen og i kommunistpartiet, var medvirkende årsaker til utrenskningen. Det trekkes også frem at feily-kurderne økonomiske og sosiale innflytelse kan ha virket truende på Ba'ath-regimet (Minority Rights Group International 2017).

Ny statsborgerlov i Irak gir rettslig krav på gjenopprettelse av statsborgerskapet

Etter regimeskiftet i 2003 ble de statlige sanksjonene mot feily-kurderne opphevet, og mange returnerte til Irak (Minority Rights Group International 2017). I forordet til den irakiske konstitusjonen av 2005 anerkjennes det at feily-kurderne var ofre for undertrykkelse og massakre.

I 2006 ble en ny nasjonalitetslov vedtatt (Iraqi Nationality Law 2006). Loven opphevet dekret nummer 666 (artikkel 17) og etablerte retten til å gjenopprette statsborgerskap som var blitt fratatt på politisk, religiøst eller etnisk grunnlag (artikkel 18).

Hvor mange har fått gjenopprettet irakisk statsborgerskap?

Irakiske myndigheter hevdet i 2012 at 120 000 feily-kurderne hadde fått gjenopprettet sitt statsborgerskap etter lovendringen (IILHR 2012, s. 91). Kildene vi ellers refererer til i dette notatet, som hevder å oppgi tall fra Iraks forflytnings- og migrasjonsdepartement, oppgir imidlertid varierende tall.

Ifølge Minority Rights Group International (2017) viste statistikk fra Iraks immigrasjonsminister at 16 580 feily-kurderne hadde fått gjenopprettet sin irakiske nasjonalitet i perioden april 2003 til april 2013, og at kun 6 853 hadde fått utstedt statsborgerskapsbevis og ID-kort. Dette tallet er lavere enn det Campell rapporterte om i 2010. Ifølge Campell hadde 20 000 familier, eller om lag 100 000 personer, ifølge Forflytnings- og migrasjonsdepartementet fått gjenervervet sitt statsborgerskap etter 2003. UNHCR (2012) skriver det samme.

Det amerikanske utenriksdepartementet, rapporterte i sin årsrapport om menneskerettslige forhold i Irak for 2011 (U.S. Department of State 2012, s. 28) at mer enn 25 000 personer hadde fått gjenervervet statsborgerskapet. Dette tallet omfattet imidlertid også biduner⁵.

Det er Landinfos antakelse at forskjellen i tallmaterialet, som referert til over, kan skyldes at noen av kildene har sammenblandet antall familier med antall personer.

Landinfo har ikke funnet nyere offisielle tall. Men i tillegg til rapporteringene som det er vist til over fra Campell (2010), UNHCR (2012), IILHR (2013) og Minority Rights Group International (2017), fremkommer det i en artikkel i Rudaw fra april 2017 (Lynch 2017) at sendrektige byråkratiske rutiner og krav fortsatt er hindre i veien for å få statsborgerskapet gjenopprettet. I henhold til Minority Rights Group (2017) kan prosessen ta flere år.

⁵ Bidunene i Irak er en gruppe statsløse personer fra Kuwait som kom til Irak i løpet av Gulf-krigen i 1990/91. Bidun/bidoon er en forkortelse av det arabiske uttrykket *bidoon jinsiyya* som betyr uten statsborgerskap. For mer informasjon om bidunene i Irak, se Landinfos respons Irak: Biduner (2017): <https://landinfo.no/wp-content/uploads/2018/03/Irak-Respons-Biduner-27102017.pdf>

Prosedyre for gjenoppretelse av statsborgerskap

Feily-kurdere som vil søke om gjenoppretelse av sitt statsborgerskap, må ifølge hjemmesiden til den irakiske ambassaden i Stockholm (u.å.) fremlegge følgende dokumentasjon ved innlevering av søknad:

- kopi av statsborgerskapsbevis, eventuelt mors, fars, søsters ellers brors statsborgerskapsbevis
- bekreftelse på at man selv (eller foreldrene) var med i folketellingen i 1957
- sitt eventuelle utenlandske pass
- bostedsbevis som viser at man har bodd i Irak mer enn ett år
- to foto

Som hovedregel skal søknaden leveres ved personlig fremmøte.

Problemer knyttet til gjenoppretelse av statsborgerskap

Feily-kurdere som ikke kan dokumentere at noen i familien var registrert i folkeregisteret i 1957, har problemer med å få gjenervervet sitt statsborgerskap (Campbell 2010; UNHCR 2012; IILHR 2013, s. 90). Manglende dokumentasjon skyldes bl.a. at flere lokale folkeregistreringskontorer ble ødelagt under krigen som oppsto etter regimeskiftet i 2003, slik at bøkene med familierregistrene ikke lenger finnes. Det kan også skyldes at familier aldri ble registrert under folketellingen i 1957.

IILHR (2013, s. 89) skriver at mange av feily-kurderne som ble deportert til Iran, og deres etterkommere, forblir i Iran i påvente av å få gjenoppretet statsborgerskapet og tilgang til eiendommene som ble konfiskert. Ifølge lokale ledere blant flyktingene i Iran, skal irakiske myndigheter ha bistått flyktingene med søknadene, men mange av familiene venter i flere år på svar. IILHR understreker at det er vanskelig å verifisere antallet som fortsatt er gjenværende i Iran, men de siterer lokale feily-ledere i Irak som mener at det fortsatt er flere tusen familier igjen der. Vivian Tan, som rapporterte for UNHCR i 2008, hevdet at man på den tiden antok at det var rundt 7000 registrerte feily-kurdere igjen i Iran (Tan 2008).

Hvordan reise til Irak uten pass for å søke om gjenoppretelse av statsborgerskap?

For at en statsløs person skal få innreise kreves, ifølge Iraks konsul til Norge (telefonsamtale januar 2017), laissez-passer utstedt av en irakisk ambassade. Laissez-passer er et midlertidig reisedokument som gir rett til én reise, kun til Irak. For å reise ut igjen fra Irak til annet land må man skaffe pass mens man er i Irak.

Om hvordan en statsløs kan søke om laissez-passer, opplyste konsulen:

- Man møter opp på ambassaden for å levere skriftlig søknad.
- UDI eller IOM kan støtte søknaden med skriftlig eller muntlig klargjøring av bakgrunnen.

Respons Irak: Feily-kurdere og gjenoppretelse av statsborgerskap

- Dokumentasjon som viser at man er iraker (gammelt ID-kort og/eller statsborgerskapsbevis, ev. fargekopier av disse, utløpt pass eller fargekopi av dette) fremlegges.
- Hvis man ikke kan fremlegge dokumentasjonen i original, vil ambassaden søke myndighetene i Bagdad om aksept for dokumentasjon som leveres i kopi.
- Iransk ID-kort utstedt til irakiske feily-kurdere som ikke har iransk statsborgerskap, blir ikke akseptert fordi irakiske myndigheter anser dem som utilstrekkelig dokumentasjon på at man opprinnelig er iraker.
- Hvis man ikke kan oppdrive noen form for skriftlig dokumentasjon, kan man prøve å få noen på familiens opprinnelige hjemsted til å bekrefte at familien har bodd der før (for eksempel fra familiemedlemmer eller mukhtar). Disse må kunne kontaktes av ambassaden, for eksempel på telefon eller epost.

Om Landinfos responser

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon (Landinfo) innhenter og analyserer informasjon om samfunnsforhold og menneskerettigheter i land som Utlendingsdirektoratet (UDI), Utlendingsnemnda (UNE) og Justis- og beredskapsdepartementet har behov for kunnskap om.

Landinfos responser er basert på opplysninger fra nøye utvalgte informasjonskilder, og kan bygge på både skriftlig og muntlig kildemateriale. Opplysningene er behandlet i henhold til [anerkjente kvalitetskriterier for landinformasjon](#) og [Landinfos retningslinjer for kilde- og informasjonsanalyse](#).

En respons er et svar på konkrete spørsmål som saksbehandlere i utlendingsforvaltningen har stilt Landinfo, og er ikke ment å være utfyllende redegjørelser for et tema. Responsene er utarbeidet innenfor korte frister, og kildegrunnlaget er ikke alltid like bredt som i våre temanotater.

Landinfo er en faglig uavhengig enhet, og informasjonen som presenteres, kan ikke tas til inntekt for et bestemt syn på hva praksis bør være i utlendingsforvaltningens behandling av søknader. Landinfos responser gir heller ikke uttrykk for norske myndigheters syn på de forhold og land som omtales.

Referanser

Skriftlige kilder

- Al-Jazeera (2005, 23. juni). The Iraqi Baath Party. *Al-Jazeera*. Tilgjengelig fra <https://www.aljazeera.com/archive/2005/06/2008410121344236996.html> [lastet ned 6. august 2018]
- Borjian, H. (u.å.). Kermanshah vii. Languages and Dialects. *Encyclopædia Iranica*, XVI/3, pp. 324-329. Tilgjengelig fra <http://www.iranicaonline.org/articles/kermanshah-07-languages> [lastet ned 3. juli 2018].
- Campbell, E. (2010, 2. april). *The Faili Kurds of Iraq: Thirty years without nationality*. Washington D.C.: Refugees International. Tilgjengelig fra <http://www.reliefweb.int/rw/rwb.nsf/db900SID/MYAI-8467AS?OpenDocument&RSS20=02-P> [lastet ned 8. februar 2018]
- IILHR, dvs. Institute for International Law and Human Rights (2013, mai). *Iraq's Minorities and Other Vulnerable Groups: Legal Framework, Documentation, and Human Rights*. Washington D.C.: IILHR. Tilgjengelig fra http://iilhr.org/documents/MinorityHB_EN.pdf [lastet ned 6. august 2018]

Respons Irak: Feily-kurdere og gjenopprettelse av statsborgerskap

- Iraks ambassade i Sverige (u.å.). *Obtaining an Iraqi Nationality Certificate. Reclaiming an Iraqi Citizenship*. Stockholm: Iraks ambassade i Sverige. Tilgjengelig fra <http://www.iraqembassy.se/a/version0.1/Obtaining-an-Iraqi.html> [lastet ned 30. januar 2017]
- Iraks utenriksdepartement (u.å.). *Nationality cert. [certificate]*. Bagdad: Ministry of Foreign Affairs. Tilgjengelig fra at <http://www.mofa.gov.iq/en/nationality-cert> [lastet ned 7. august 2018]
- [Iraqi Nationality Law] (2006, 7. mars). *Iraqi Nationality Law, Law 26 of 2006*. Tilgjengelig via UNHCR Refworld <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4b1e364c2.html> [lastet ned 7. august 2018]]
- Lynch, H. (2017, 9. juni). Long shunned by all, Faili Kurds may find a home in independent Kurdistan. *Rudaw*. Tilgjengelig fra <http://www.rudaw.net/english/kurdistan/09062017> [lastet ned 7. mai 2018]
- Minority rights Group International (2017, november). *Iraq – Faili Kurds*. London: Minority Rights Group International. Tilgjengelig fra <http://minorityrights.org/minorities/faili-kurds/> [lastet ned 22. januar 2018]
- Rudaw (2018a, 29. april). Faili Kurds feel ‘expelled’ from Baghdad with quota seat in Wasit. *Rudaw*. Tilgjengelig fra <http://www.rudaw.net/english/middleeast/iraq/29042018> [lastet ned 7. august 2018]
- Rudaw (2018b, 3. mai). Iraqi court denies Faili Kurd request to pool votes. *Rudaw*. Tilgjengelig fra <http://www.rudaw.net/english/middleeast/iraq/030520181> [lastet ned 14. juni 2018]
- Sayawish, L. (2012, 2. mars). Feyli Kurd diaspora excluded from Iraq’s missing campaign. *AKNews*. [Ikke lenger tilgjengelig på Internett. Lastet ned 31. august 2012]
- Tan, V. (2008). *Feili Kurds in Iran seek way out of identity impasse*. Jahrom Camp, Iran: UNHCR. Tilgjengelig fra <http://www.unhcr.org/en-us/news/latest/2008/5/483d60872/feili-kurds-iran-seek-way-identity-impasse.html>
- U.S. Department of State (2012). *Iraq. Country Reports on Human Rights Practices for 2011*. Washington D.C.: U.S. Department of State. Tilgjengelig fra <https://www.state.gov/documents/organization/186638.pdf> [lastet ned 7. juni 2018]
- UNHCR (2012, 31. mai). *UNHCR Eligibility Guidelines for Assessing the International Protection Needs of Asylum-seekers from Iraq*. Genève: UNHCR. Tilgjengelig via Refworld <http://www.refworld.org/docid/4fc77d522.html> [lastet ned 7. august 2018]

Muntlig kilde

- Iraks ambassade i Oslo, Norge. Telefonsamtale med konsulen 30. januar 2017.

© Landinfo 2018

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med Landinfo er enhver eksemplarframstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov.